

AST OTWARTA

Wnioski z badań oraz rekomendacje dla przyszłych działań

Wyzwanie

W okresie od sierpnia do października 2022 roku Zespół ds. dostępności (powołany w Akademii Sztuk Teatralnych im. Stanisława Wyspiańskiego w Krakowie AST w składzie: mgr Tomasz Wesołowski, prof. dr hab. Anna Kramarczyk, dr Katarzyna Anna Małachowska, Beata Cichy, Adrianna Mrowiec, mgr inż. Cecylia Kominiarczyk we współpracy z ekspertami z hearts&heads) przeszedł przez proces warsztatowo-badawczy nastawiony na poprawę dostępności AST dla osób (kandydatów, studentów, ale także po prostu widzów) ze szczególnymi potrzebami.

Realizując działania badawcze oraz korzystając z technik pracy kreatywnej, kiluosobowy zespół zastanawiał się, co należy zrobić, by wzmocnić dostępność Akademii Sztuk Teatralnych im. Stanisława Wyspiańskiego w Krakowie.

Działania warsztatowo-badawcze, które realizowaliśmy, wpisują się w szerszą sekwencję działań podejmowanych w ramach projektu „AST OTWARTA” (Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój konkurs na POWR.03.05.00-IP.08-00-DOS/21 „Uczelnia dostępna III”) i nastawionych na wzmacnianie dostępności Akademii Sztuk Teatralnych im. Stanisława Wyspiańskiego w Krakowie.

Celem naszych prac było

- lepsze poznanie i zrozumienie potrzeb kandydatów oraz studentów ze szczególnymi potrzebami (w tym przede wszystkim osób z niepełnosprawnościami),
- wypracowanie katalogu wstępnych propozycji zmian w obszarze kształcenia dostosowanego do potrzeb osób z niepełnosprawnościami.

Metoda pracy

Opisywana współpraca bazowała na serii siedmiu warsztatów realizowanych zgodnie z metodą design thinking. Jest to podejście, które ma wspierać zespołową kreatywność. Metoda ta zakłada, że – aby tworzyć dobrej jakości rozwiązania (usługi, produkty, bądź sprawnie funkcjonujące instytucje) – niezbędne jest rozpoczęcie procesu twórczego od pogłębionego poznania odbiorcy i zidentyfikowania jego praktyk, rutyn oraz doświadczeń. Na proces design thinking składają się poniższe etapy: empatia, definicja, ideacja, prototypowanie, testowanie.

Empatia

Empatia była realizowana przy użyciu jakościowych metod badawczych. Tu nacisk był kładziony na pogłębione poznanie interesariuszy sprawy. W tym przypadku przede wszystkim studentów (kandydatów/absolwentów) z różnym stopniem niepełnosprawności – ich doświadczeń na poszczególnych etapach procesu kształcenia, trudności i barier, z którymi się spotkali, czy w końcu potrzeb, których zaspokojenie wpłynęłoby na podniesienie jakości całego procesu studiowania.

Definicja

To etap, gdzie nacisk kładziony jest na analizę materiału jakościowego pozyskanego „w terenie”, identyfikację kluczowych obserwacji o charakterze wglądowym (tzw. insighty) oraz bardziej precyzyjne określenie wyzwania związanego – w tym przypadku – z tworzeniem rozwiązań organizacyjnych i mentalnych w obszarze wsparcia studentów (i kandydatów) z niepełnosprawnością.

Ideacja

Moment w całym procesie nastawiony na kreowanie jak największej liczby pomysłów na potencjalne rozwiązanie, a następnie wybór tych o największym potencjale.

Prototypowanie

To etap, podczas którego koncentrowaliśmy się na stworzeniu nisko kosztowych prototypów najbardziej obiecujących rozwiązań.

Testowanie

Tu nacisk kładziony jest na pierwsze testy stworzonych prototypów oraz ich dalsze udoskonalenie. W naszym przypadku etap ten był także połączony ze stworzeniem ramowego harmonogramu wdrażania poszczególnych wypracowanych i wyselekcjonowanych rozwiązań.

Przebieg procesu

Jak w praktyce wyglądała nasza praca bazująca na metodzie design thinking.

Na etapie empatii członkowie zespołu ds. dostępności zrealizowali wywiady pogłębione. Rozmowy były realizowane w oparciu o ramowe (wypracowane przez cały zespół) cele i ogólne pytania badawcze. Intencjonalnie nie posiadaliśmy jednak jednolitego kwestionariusza badawczego z wystandaryzowanymi pytaniami, co sprawiło, że nasze rozmowy miały bardziej elastyczny charakter i pozwoliły osobom prowadzącym wywiady podążać za historiami prezentowanymi przez respondentów.

Łącznie przeprowadzono 11 wywiadów (każdy z uczestników procesu warsztatowego zrealizował przynajmniej jeden wywiad).

Rozmawiano zarówno z osobami o szczególnych potrzebach – kandydatami, studentami, absolwentami uczelni artystycznych, w tym Akademii Sztuk Teatralnych im. Stanisława Wyspiańskiego w Krakowie (5 rozmów). Kolejne 6 wywiadów zrealizowano z osobami, które w różnych swoich przedsięwzięciach współpracują z osobami o szczególnych potrzebach.

Insighty z badań jakościowych

Po realizacji wywiadów zespół opracował zestaw głównych wniosków. Ich pełna lista i opis dostępny jest w raporcie z naszych prac. W tym miejscu prezentujemy w sposób poszerzony jedynie wybrane „znaleziska”.

- Istnieje grupa osób z niepełnosprawnością, która chce zdobywać wykształcenie aktorskie (reżyserskie). Pragnienie to realizuje **często poza systemem państwowych**, artystycznych uczelni wyższych.
- Utalentowane osoby z niepełnosprawnością **nie czują, że AST to miejsce dla nich**.
- Osoby z niepełnosprawnością mogą wymagać **indywidualnego podejścia**.
- Kształcenie osób z niepełnosprawnością **wymaga przygotowania nauczycieli akademickich** (oraz – szerzej – odpowiedniego przygotowania całej społeczności akademickiej).
- Osoby z niepełnosprawnością potrzebują **dostępu do wsparcia instytucjonalnego**.
- Sukces rynkowy w filmie czy teatrze **często nie jest głównym celem** dla osób ze szczególnymi potrzebami, które chcą rozwijać się aktorsko.

Istnieje grupa osób z niepełnosprawnością, która chce zdobywać wykształcenie aktorskie (reżyserskie). Pragnienie to realizuje często poza systemem państwowych, artystycznych uczelni wyższych.

Rozmowy przeprowadzone z respondentami wskazują, że istnieje grupa osób z różnego rodzaju niepełnosprawnościami, które chcą rozwijać swoje kompetencje w szkołach artystycznych (także aktorskich) na poziomie odpowiadającym studiom wyższym. Osoby te wskazują, że ze względu na ograniczenia związane z dostępnością aktorskich szkół wyższych, decydują się one obecnie na rozwijanie swoich umiejętności w profesjonalnych szkołach prywatnych (np. na rozbudowanych rocznych bądź 2-letnich kursach).

Utalentowane osoby z niepełnosprawnością nie czują, że Akademia Sztuk Teatralnych im. Stanisława Wyspiańskiego w Krakowie to miejsce dla nich.

Powyższy wniosek stanowi rozwinięcie poprzedniej obserwacji. Jak wskazaliśmy tam, zdarza się, że osoby z niepełnosprawnością, mimo przeciwności, dążą (po ukończeniu szkoły średniej) do rozwijania swoich kompetencji aktorskich nie tylko na poziomie deklaracyjnym, ale też poprzez realne działania (np. uczestnicząc w kursach oferowanych przez szkoły prywatne).

Jednocześnie, bazując na historiach naszych respondentów, można stwierdzić, że zazwyczaj osoby ze szczególnymi potrzebami nawet nie ubiegają się o przyjęcie do wyższych szkół aktorskich (ze względu na brak wiary w powodzenie takich starań) co jest związane m.in. z obiegowym przekonaniem, że aktorskie szkoły wyższe dostępne są tylko dla kandydatów, którzy nie tylko są najbardziej utalentowani, ale też najbardziej sprawni, czy mają najlepszą „prezencję”.

Osoby z niepełnosprawnością mogą wymagać indywidualnego podejścia.

Osoby z niepełnosprawnością mają świadomość, że ich proces edukacyjny – w zależności od rodzaju niepełnosprawności – często nie może przebiegać w modelu, który dotyczy pełnosprawnych studentów.

Jak wskazała ta grupa respondentów, ograniczenia i bariery fizyczne sprawiają, że efektywna edukacja artystyczna osób z niepełnosprawnością (np. z niepełnosprawnością wzroku czy słuchu lub niepełnosprawnością ruchową) wymagać może: specjalnie przygotowanych materiałów edukacyjnych, większych zasobów czasu przeznaczonych na zbudowanie umiejętności z danego obszaru lub wręcz zastosowania zupełnie innych, alternatywnych metod edukacyjnych.

Nie oznacza to jednocześnie, że studia aktorskie/reżyserskie (w tradycyjnym trybie) powinny być całkowicie niedostępne dla wszystkich osób ze szczególnymi potrzebami (niektóre niepełnosprawności nie muszą stanowić przeszkody do studiowania w tradycyjnym trybie) a – jeśli tak – to należy je dostosować do potrzeb tych osób, które bez przeszkód powinny móc się kształcić z pełnosprawnymi kolegami i koleżankami.

Kształcenie osób z niepełnosprawnością wymaga przygotowanych nauczycieli akademickich (oraz – szerzej – odpowiedniego przygotowania całej społeczności akademickiej).

Respondenci współpracujący edukacyjnie z osobami o szczególnych potrzebach zwracali uwagę, że bardzo trudne (lub wręcz niemożliwe) jest efektywne prowadzenie zajęć aktorskich/reżyserskich w grupach, gdzie uczestnicy są mocno zróżnicowani, jeśli chodzi o szczególne potrzeby (wynikające z różnych typów niepełnosprawności). W ich opinii praca z każdym typem niepełnosprawności wymaga od prowadzącego nieco innego podejścia i odrębnego przygotowania. Jak wskazali, takie przygotowanie najlepiej jest zdobywać poprzez praktykę współpracy z daną niepełnosprawnością.

Osoby z niepełnosprawnością potrzebują dostępu do wsparcia instytucjonalnego.

Nasze badania pokazują, że studenci z niepełnosprawnością w toku swojej edukacji mogą natrafić na sytuację, gdzie potrzebne będzie im zewnętrzne wsparcie (np. w postaci dostępu do materiałów edukacyjnych przystosowanych do ich potrzeb lub możliwości skonsultowania, jakie dodatkowe uprawnienia im przysługują na mocy regulaminu studiów i jak mogą się o nie ubiegać).

W większości uczelni taką rolę pełni biuro ds. osób z niepełnosprawnością lub instytucja pełnomocnika ds. osób z niepełnosprawnością. Co ważne, by jednostka taka spełniała swoją rolę, informacja o jej funkcjonowaniu, obszarze działalności, czy możliwości kontaktu z jej przedstawicielem powinna być łatwo dostępna dla studentów oraz potencjalnych kandydatów.

Sukces rynkowy w filmie czy teatrze często nie jest głównym celem dla osób ze szczególnymi potrzebami, które chcą rozwijać się aktorsko/reżysersko.

Z przeprowadzonych badań wynika, że dla części osób ze szczególnymi potrzebami marzenie o studiach aktorskich/reżyserskich (lub szerzej o rozwoju kompetencji aktorskich i zaistnienie na scenie) nie są związane z chęcią odniesienia komercyjnego sukcesu (przejawiającego się grą w rozpoznawalnych produkcjach filmowych bądź teatralnych). Jest to raczej element samorealizacji i spełnienia ambicji, zgodnych z ich pasją.

W tym kontekście zasadne wydaje się pytanie, czy ich przyjęcie na studia aktorskie/reżyserskie powinno być rozpatrywane z perspektywy oceny prawdopodobieństwa przyszłego odnalezienia się na tradycyjnym filmowo – teatralnym rynku?.

Propozycje działań:

W toku dalszych prac, powyższe obserwacje stały się materiałem inspiracyjnym, który był wykorzystywany przez Zespół ds. dostępności do tego:

- by sformułować kluczowe wyzwania związane z budowaniem dostępności Akademii Sztuk Teatralnych im. Stanisława Wyspiańskiego w Krakowie,
- by następnie, na bazie tych wyzwań, wygenerować pomysły, wskazujące w jaki sposób można poradzić sobie ze zdiagnozowanymi trudnościami.

Pomysły o największym potencjale

Formalnie dostępni

Pomysł polega na sformułowaniu formalnych zapisów dotyczących rekrutacji kandydatów z niepełnosprawnością. Pomysł zakłada również doprecyzowanie innych dokumentów uczelnianych w taki sposób by ułatwić kształcenie studentów, odpowiadać na ich indywidualne potrzeby, modyfikować program nauczania.

Praktyczne szkolenia dla całego środowiska AST

Szkolenia powinny być nastawione na zrozumienie problemu osób uzdolnionych artystycznie, mających różny rodzaj niepełnosprawności. Powinny one wspierać empatię wobec tej grupy osób oraz budować gotowość do współpracy z nimi i umiejętność takiej współpracy.

Zapraszanie do AST projektów tworzonych przez osoby niepełnosprawne

Pomysł zakłada, że do AST zapraszane będą spektakle (projekty) tworzone przez osoby niepełnosprawne lub tworzone z udziałem osób z niepełnosprawnością. Prezentacje tego typu spektakli powinny się odbywać cyklicznie (np. raz na semestr) i powinny być każdorazowo połączone z dyskusją.

Teatr Bez Barrier w AST

„Teatr Bez Barrier w AST” to autorski pomysł na warsztaty łączące naukę języka migowego z praktycznym jego zastosowaniem w działaniach teatralnych. Jest to projekt oparty na współpracy z osobami niesłyszącymi i niedosłyszącymi, które komunikują się z otoczeniem językiem migowym.

Lista kontaktów społecznych

Pomysł zakłada, że w AST powinny być regularnie realizowane spektakle dostępne dla widzów z niepełnosprawnościami. Zakłada się przy tym, że na realną dostępność tego rodzaju spektakli nie składa się wyłącznie sam fakt dostosowania prezentacji scenicznej do szczególnych potrzeb danej grupy osób, ale i również skuteczne dotarcie do osób z niepełnosprawnością mieszkających w Krakowie, Wrocławiu i Bytomiu.

Wizja wdrażania

Budowanie dostępności Uczelni to proces. Relatywnie szybko i łatwo można wprowadzić zmiany infrastrukturalne – warunkiem jest dostępność finansowa i zgody formalne. Trudniej pracuje się na świadomości i postawach (tak społeczności akademickiej, jak i samych osób z niepełnosprawnościami). To

działanie wymagające cierpliwości i utrzymania ciągłej determinacji, nastawionej na realizację celu (jakim jest otwarta AST).

Nie należy zakładać, że można ten proces zamknąć w miesiąc czy semestr. To zbiór działań, który musi być krok po kroku rozwijany i rozbudowywany.

Harmonogram	1 poł. 2023	2 poł. 2023	1 poł. 2024	Powyżej 18 miesięcy
Formalnie dostępni	wypracowanie pozycji zmian	proces konsultacji i stopniowego wdrażania	trwałe wdrożenie wypracowanych zmian	brak danych
Praktyczne szkolenia dla całego środowiska AST	realizacja szkoleń w ramach AST OTWARTA	realizacja szkoleń w ramach AST Otwarta	brak danych	regularne powtarzanie wybranych działań szkoleniowych
Zapraszanie do AST projektów i spektakli tworzonych przez osoby z niepełnosprawnością	rozpoczęcie cyklu np. od spektaklu „Wojna w niebie”	kolejne prezentacje różnych spektakli w różnych oddziałach Uczelni	kolejne prezentacje różnych spektakli w różnych oddziałach Uczelni	działania cykliczne
Teatr bez Barrier w AST	brak danych	realizacja pierwszego projektu w opisanym modelu	brak danych	działania cykliczne
Lista kontaktów społecznych	opracowanie listy, a następnie ciągłe jej wykorzystywanie i doskonalenie	brak danych	brak danych	brak danych